

1. 25ης Μαρτίου 111– ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ – ☎ 210.50.27.990 – 210.50.20.990
2. 25ης Μαρτίου 74 – ΠΛ. ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ – ☎ 210.50.50.658 – 210.50.60.845
3. Γραβιάς 85 – ΚΗΠΟΥΠΟΛΗ – ☎ 210.50.51.557 – 210.50.56.296
4. Πρωτεσιλάου 63 – ΠΛ. ΙΛΙΟΥ – ☎ 210.26.32.505 – 210.26.32.507

Μάθημα : Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (Ανθρωπιστικές Σπουδές)

Καθηγητές : Σοφία Σέργη – Γιάννης Αποστολίδης

Τάξη : Γ' Λυκείου

Ημερομηνία : 13/03/2022

Όνοματεπώνυμο :

ΟΜΑΔΑ Α'

A1. Να δοθούν οι ορισμοί των παρακάτω εννοιών :

α) Οργανικός Νόμος, β) Αντιπολιτευτικοί όμιλοι, γ) Γενική Διεύθυνση Ανταλλαγής Πληθυσμών

(μονάδες 15)

A2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

α) Τον Φεβρουάριο του 1869 είχαν φτάσει περίπου 10.000 Κρήτες πρόσφυγες στην Αθήνα.

β) Οι Κάσιοι πρόσφυγες υπέβαλαν αίτημα ίδρυσης συνοικισμού το 1836.

γ) Για να ανακουφιστεί το Μεσολόγγι από τους Σουλιώτες πρόσφυγες, το Βουλευτικό αποφάσισε να τους παραχωρήσει το Ζαπάντι.

δ) Η επανάσταση του Θερίσου ξέσπασε στις 14 Μαρτίου 1905.

ε) Ο μητροπολίτης Αμάσειας Γερμανός Καραβαγγέλης ανέλαβε τη διοίκηση της Τραπεζούντας τον Απρίλιο του 1916.

(μονάδες 5)

A3. Να αντιστοιχίσετε σωστά τις διπλωματικές πράξεις της στήλης Α με τις ρυθμίσεις της στήλης Β (περισεύουν δύο στοιχεία από τη στήλη Β).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Σύμβαση Λοζάνης (30/1/1923)	Α. Παραχώρηση στην Ελλάδα της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία
2. Συνθήκη Βουκουρεστίου (1913)	Β. Δυνατότητα στους υπηκόους της Ελλάδας και της Τουρκίας να ταξιδεύουν ή να εγκαθίστανται (με κάποιους περιορισμούς) στο έδαφος του άλλου κράτους
3. Συνθήκη του Νειγύ (1919)	Γ. Καθορισμός του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας
4. Συνθήκη των Σεβρών (1920)	Δ. Υπαγωγή της περιοχής της Σμύρνης σε ελληνική διοίκηση για πέντε χρόνια
5. Συμφωνία της Άγκυρας (1930)	Ε. Αμοιβαία απόσβεση των οικονομικών υποχρεώσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
	Στ. Τερματισμός των Βαλκανικών πολέμων
	Ζ. Εξαίρεση από την ανταλλαγή των μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης

(μονάδες 5)

B1 α. Πώς ο Κριμαϊκός πόλεμος επηρέασε τα «ξενικά» κόμματα στην Ελλάδα; (μον. 6)

β. Να παρουσιάσετε την αναθεώρηση του Συντάγματος κατά το Α' εξάμηνο του 1911. (μον. 6)

B2α. Ποιες ομάδες προσφύγων εκπροσωπήθηκαν στην Γ' Εθνοσυνέλευση (1826 – 1827), ποια ήταν τα αιτήματά τους και πώς τελικά αποφάσισε να λύσει η Εθνοσυνέλευση το προσφυγικό πρόβλημα; (μον. 6)

β. Ποιες πρωτοβουλίες ανέλαβε ο Κ. Κωνσταντινίδης στη Μασσαλία κατά την προσπάθεια δημιουργίας αυτόνομης Ποντιακής δημοκρατίας; (μον. 7)

(μονάδες 25)

ΟΜΑΔΑ Β'

Θέμα Γ1 Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στη διαμάχη αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων της Εθνοσυνέλευσης του 1843-1844 και συγκεκριμένα:

α. στα ζητήματα στα οποία επικεντρώθηκε και στις προτάσεις στις οποίες διατυπώθηκαν σχετικά με αυτά. (μον. 8)

β. στις λύσεις που έδωσε η Εθνοσυνέλευση στα επίμαχα ζητήματα. (μον. 6)

γ. στις αντιδράσεις που προκάλεσε το θέμα στις Μεγάλες Δυνάμεις και την Οθωμανική αυτοκρατορία. (μον. 6)

δ. στα θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα που κατοχυρώθηκαν στην Εθνοσυνέλευση (μον. 5)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η κρίση στις σχέσεις αυτοχθόνων και ετεροχθόνων

Στα 1844 [...] για πρώτη φορά περιγράφονται με κάποια ακρίβεια τα διακυβευόμενα. Στο τρίτο άρθρο του Συντάγματος [...] επρόκειτο πάλι για τον καθορισμό των ιδιοτήτων του Έλληνα πολίτη, που όμως τώρα, στη συζήτηση, συγχεόταν με τον ορισμό των προσόντων του Έλληνα δημοσίου υπαλλήλου. Η σύγχυση υπαινίσσεται το κύριο πρακτικό όφελος που έμοιαζε να έχει για πολλούς ο τίτλος του πολίτη. Το θέμα ήταν να αποδειχθεί σε ποιους χρωστούσε το ελληνικό κράτος μια θέση στη δημοσιοϋπαλληλία. Στη συζήτηση ο άξονας αναφοράς είναι κοινός για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη: είναι το 1821, που οι μεν ετεροχθονιστές εξαίρουν ως επανάσταση όλης της ελληνικής φυλής, απέναντι στην οποία η Ελλάδα έχει αναλάβει ορισμένες δεσμεύσεις. Ενώ οι αυτοχθονιστές επιμένουν στα πράγματα [...]. Γι' αυτούς δεν ενδιέφεραν οι αρχικές προθέσεις, αλλά το γεγονός ότι η επανάσταση εντοπίστηκε έτσι κι αλλιώς στον ελλαδικό χώρο, και συνεπώς η ίδια η ύπαρξη του κράτους οφειλόταν στις υπηρεσίες των κατοίκων αυτού του χώρου. Και ενώ οι πρώτοι είχαν την άνεση να κινηθούν στα λίγο ή πολύ γνωστά πλαίσια της επαναστατικής συνθηματολογίας, η επιχειρηματολογία των δεύτερων αποτελούσε ακριβώς παρέκκλιση από την αναδρομική αυτή ομοψυχία.

Έλλη Σκοπετέα, Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα, Αθήνα 1988, σσ. 51-52.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η αντιπαράθεση αυτοχθονιστών και ετεροχθονιστών πληρεξουσίων στην
Εθνοσυνέλευση, 1843-44

Ο Ιωάννης Μακρυγιάννης (πληρεξούσιος Αθηνών, αυτοχθονιστής) υποστήριξε τον αποκλεισμό των ετερόχθονων από τις δημόσιες θέσεις: «Από τον παριωτισμό μας εσαπίσαμεν το σπίτι μας· μας φθάνει πλέον ο πατριωτισμός. Ας αγκαλιάσωμεν τον βασιλέα μας να φκιάσωμεν το σπίτι μας. Αυτοί [οι ετερόχθονες] εκάθησαν τόσα χρόνια και έτρωγαν ψωμί και έφεραν την πατρίδα μας άνω-κάτω. Ας καθίσωμεν τώρα και ημείς να φάγωμεν ψωμί». Ο Ευστάθιος Σίμος (πληρεξούσιος Ηπειρωτών, ετεροχθονιστής): «Έν μόνον ήτο το βέβαιον, ότι ολίγον ή πολύ, μικρόν ή μέγα μέρος της από αίματα πλημμυρούσης [ελληνικής] γης ήθελεν μείνει ελεύθερον αυτό το μέρος έπρεπε να είναι η κοινή πατρίς όλων των επαναστησάντων Ελλήνων, όλων των κατοίκων των επαρχιών εκείνων όσοι εις τον πόλεμον ηγωνίσθησαν, εθυσιάσθησαν, έπαθον, κατεστράφησαν. Ιδού η μεγάλη συνθήκη, η συνδέσασα τας επαναστατησάσας ελληνικάς επαρχίας, ιδού το μέγα προς αλλήλους συνάλλαγμα των Ελλήνων γραφέν όχι με μελάνην, αλλά με αίμα. Έτο ένωσις ειλικρινής, ήτο ένωσις αδελφική. Ποίος εις την μακαρίαν εποχήν εκείνην, εποχήν κινδύνων, εποχήν των παθημάτων, αλλά και εποχήν δόξης και ακραιφνούς τότε πατριωτισμού, ποίος ήθελε φροντίσει, ποίος ήθελεν ειπέι ότι άλλο παρά κοινή ήθελεν είσθαι η μέλλουσα τύχη των ηνωμένων εκείνων λαών, των αδιαίρετων εκείνων επαρχιών;»

Ιωάννης Δημάκης, Η Πολιτειακή Μεταβολή του 1843 και το ζήτημα των αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1991

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Περιορίζεται η χωριστή εκπροσώπηση των ετεροχθόνων

Η της 3ης Σεπτεμβρίου Εν Αθήναις Εθνική των Ελλήνων Συνέλευσις Ψηφίζει Ότι εις τους μεταναστεύσαντας δίδεται το δικαίωμα του να έχωσιν εις την Βουλήν ιδιαίτερον Αντιπρόσωπον, οσάκις πραγματικώς συνοικισθέντες αποτελέσωσι δήμον, πόλιν, ή επαρχίαν χωριστήν και παρουσιάσωσι πληθυσμόν ίσον με το ήμισυ του ελαχίστου όρου, τον οποίον ο περί εκλογής νόμος θέλει προσδιορίσει διά την εκλογήν ενός Βουλευτού.

Εν Αθήναις την 3 Φεβρουαρίου 1844. Αι Αγορεύσεις του Ελληνικού Κοινοβουλίου, 1843-1909, εκδ. «Εθνικού Κήρυκος», Αθήναι 1961, σ. 99.

ΚΕΙΜΕΝΟ 4

Τα δικαιώματα των ετεροχθόνων και οι διεθνείς προεκτάσεις

Το θέμα των δικαιωμάτων των ετεροχθόνων είχε προεκτάσεις και στις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας, και τούτο από δύο πλευρές. Πρώτον από το ενδιαφέρον των «προστάτιδων» Δυνάμεων που παρακολουθούσαν όλες τις πτυχές της ελληνικής πολιτικής ζωής. Και δεύτερον από τις αντιδράσεις της οθωμανικής αυτοκρατορίας, η οποία στη διάκριση των ετεροχθόνων σε κοινότητες ανάλογα με την επαρχία της καταγωγής τους (π.χ. Θεσσαλοί, Μακεδόνες κ.λπ.) και στην παραχώρηση σ' αυτούς εκλογικών δικαιωμάτων, διέβλεπε τάσεις διεκδικήσεων σε εδάφη της εκ μέρους της Ελλάδας. [...] Οι αντιπρόσωποι των Δυνάμεων συγκέντρωσαν αρχικά την προσοχή τους στον αποκλεισμό των ετεροχθόνων από τις δημόσιες θέσεις [...], ενώ από την πλευρά της η οθωμανική κυβέρνηση διατύπωσε έντονες διαμαρτυρίες για την εκλογική αντιπροσώπευση που χορηγήθηκε στους Ψαριανούς και το ενδεχόμενο να παραχωρηθούν ανάλογα δικαιώματα και στις άλλες κατηγορίες μεταναστών. Ακριβώς όμως οι οθωμανικές αντιδράσεις και οι επιπτώσεις που θα μπορούσαν να έχουν στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, οδήγησαν με τη σειρά τους και στην τοποθέτηση των ξένων Δυνάμεων απέναντι σ' αυτό το θέμα. [...] Στις 24 Ιανουαρίου/ 5 Φεβρουαρίου 1844 ο οθωμανός πρεσβευτής στην Αθήνα Κ. Μουσούρος κοινοποιεί στους πρεσβευτές των τριών προστάτιδων Δυνάμεων το κείμενο μιας διακοίνωσης που επέδωσε στην ελληνική κυβέρνηση [...]. Στο μακρό κείμενο της διακοίνωσης γίνεται κατ' αρχήν αναφορά στη συγκρότηση της εθνοσυνέλευσης, στην οποία παίρνουν μέρος αντιπρόσωποι Μακεδόνων, Θεσσαλών, Ηπειρωτών, Κρητών, Σαμίων, Ψαριανών, Κασσιωτών κ.ά., δηλαδή ατόμων καταγομένων από περιοχές που αποτελούν τμήμα της οθωμανικής αυτοκρατορίας. [...] Και όχι μόνο η εθνοσυνέλευση, αντίθετα από ό,τι ήλπιζε η Πύλη, παραδέχτηκε την εγκυρότητα των περισσότερων πληρεξουσίων [...], αλλά η επιφορτισμένη με τη σύνταξη του συντάγματος επιτροπή επικύρωσε την β' παράγραφο του άρθρου 61 που προβλέπει την εκπροσώπηση στη βουλή των εγκατεστημένων στην Ελλάδα Ψαριανών με δύο βουλευτές. [...] Η παραχώρηση τέτοιων προνομίων, μοναδικών στην ιστορία των συνταγματικών χωρών, εκτός από τη ζημιά που συνεπάγεται σε ένα νεαρό κράτος, όπως το ελληνικό, ενδιαφέρει με τις συνέπειές της και την οθωμανική αυτοκρατορία και τις προστάτιδες Δυνάμεις και την Ευρώπη ολόκληρη που επιθυμεί την ειρήνη στην Ανατολή.

Ιωάννης Δημάκης, Η Πολιτειακή Μεταβολή του 1843 και το ζήτημα των αυτοχθόνων και ετεροχθόνων, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1991, σσ. 181-186.

ΘΕΜΑ Δ1 Βασιζόμενοι στις ιστορικές σας γνώσεις κι αντλώντας στοιχεία από τα παραθέματα που ακολουθούν να αναφερθείτε:

- α. στον ρόλο των προσφύγων στην εκλογική νίκη του κόμματος των Φιλελευθέρων το 1928. (μον. 6)
- β. στην εκλογική αποτυχία του κόμματος του Ελευθερίου Βενιζέλου στις εκλογές του 1932 και 1933 σε σχέση με τους πρόσφυγες. (μον. 9)
- γ. στις συνέπειες της εκλογικής ήττας του κόμματος του Ελευθερίου Βενιζέλου στην πολιτική ζωή μέχρι και το 1935. (μον. 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Οι πρόσφυγες είναι, κατά πλειοψηφία, αρχικά «βενιζελικοί» Οι πρόσφυγες, προς έκδηλη δυσαρέσκεια των πιο συντηρητικών στοιχείων του αυτόχθονος πληθυσμού, ήταν πολυπληθείς και συμπαγώς εγκαταστημένοι, ώστε να δρουν ως ρυθμιστές της πολιτικής ζωής στη διάρκεια του μεσοπολέμου. [...] Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι πρόσφυγες παρέμειναν πιστοί στον Ελευθέριο Βενιζέλο, το χαρισματικό οραματιστή μιας Μεγάλης Ελλάδας και επίδοξο ελευθερωτή τους. Το αλυτρωτικό του όραμα είχε τώρα καταρρεύσει, αλλά αυτό ερμηνευόταν απόλυτα με την προδοσία της εσωτερικής αντίδρασης και τις μηχανορραφίες εξωτερικών δυνάμεων. Αυτή η αφοσίωση επιβίωσε και μετά την προσέγγιση Βενιζέλου και Κεμάλ Ατατούρκ το 1930, η οποία επιτεύχθηκε μόνο με ουσιώδεις ελληνικές παραχωρήσεις στο ζήτημα των αποζημιώσεων για την τεράστια ακίνητη περιουσία που άφησαν πίσω τους οι πρόσφυγες, φεύγοντας από την Τουρκία. Οι πρόσφυγες ψήφισαν σε μεγάλο ποσοστό υπέρ της κατάργησης της μοναρχίας στο δημοψήφισμα του 1924, το οποίο έφερε αποτέλεσμα 70% (758.472 έναντι 325.322 ψήφων) υπέρ της δημοκρατίας.

R. Clogg, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-1990, Αθήνα 1995, σσ. 111-112

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η σύμβασις της 10ης Ιουνίου 1930 υπέστη δριμύτατην κριτικήν εκ μέρους της αντιπολιτεύσεως. [...] Εις την επίκρισιν του Τσαλδάρη, ότι δεν ελήφθη πρόνοια προστασίας των ελληνικών μειονοτήτων εν Τουρκία, απήντησεν [ενν. ο Βενιζέλος] ότι «οι Έλληνες της Τουρκίας, είτε ραγιάδες, είτε πολίται Έλληνες, θα τύχουν υποστηρίξεως εκ μέρους της τουρκικής κυβερνήσεως, αναλόγως προς την ανάπτυξιν των φιλικών και στενών σχέσεων μεταξύ των δύο κρατών». Ως προς το πολιτικόν αντάλλαγμα, υπεσχέθη ότι τούτο δεν θα εβράδυνε να δοθή. Ο Βενιζέλος, εξ άλλου, ηρνήθη να δεχθή την αξίωσιν που διετύπωσαν ωρισμένοι προσφυγικοί κύκλοι, όπως το ελληνικόν κράτος υποκατασταθή εις όλας τας υποχρεώσεις τας οποίας η Τουρκία υπείχεν εκ της συμβάσεως περι

ανταλλαγής ως προς την ανταλλάξιμον περιουσίαν. Εις την συνεδρίασιν της Βουλής της 25ης Ιουνίου 1930, κατά την οποίαν εξέθεσεν εν όλη του τη εκτάσει το προσφυγικόν ζήτημα, απέδειξεν ότι οι πρόσφυγες είχαν λάβει κατά μέσον όρον τα 15% της εν Τουρκία περιουσίας των, ότι τους εξησφαλίσθη η απόκτησις στέγης και ότι διά την αποκατάστασιν και περιθάλψιν των το κράτος είχε δαπανήσει 30.290 εκατομμύρια δραχμών, δηλαδή περί τα 80 εκατομμύρια χρυσών λιρών. Ο Βενιζέλος, κατά την συνεδρίασιν ταύτην, υπεστήριξεν ότι η Ελλάς ανέλαβε διά της συνθήκης περί ανταλλαγής την υποχρέωσιν να χρησιμοποιήσῃ την εις το έδαφος της ανταλλάξιμον περιουσίαν διά την αποζημίωσιν των προσφύγων και ότι την υποχρέωσίν της ταύτην την εξεπλήρωσεν. Αλλ' οσονδήποτε και αν ήτο επαχθής διά την Ελλάδα η σύμβασις της 10ης Ιουνίου, τίποτε το καλύτερον δεν ημπορούσε να πραγματοποιηθή.

Γρ. Δαφνής, Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων (1923-1940), τόμ. Β', εκδ. Κάκτος, Αθήνα 1997, σσ. 6668

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Οι σύλλογοι τους οποίους ιδρύουν [ενν. οι πρόσφυγες] δείχνουν την ανάγκη συσπείρωσης για την υπεράσπιση αυτής της ταυτότητας, καθώς και για τη διεκδίκηση ουσιαστικής κρατικής συνδρομής. Σε μια από τις συγκεντρώσεις που οργάνωσαν οι σύλλογοι αυτοί, κατακρίθηκε η αστοργία των μετά το 1922 κυβερνήσεων, οι οποίοι θυμούνται τους πρόσφυγες όταν επρόκειτο να ζητήσουν την ψήφο τους. Στο σχετικό ψήφισμα που εγκρίθηκε για να σταλεί σ' όλες τις αρχές, σημειώνεται ότι «οι πρόσφυγες, χορτάσαντες υποσχέσεις, δηλούν ότι δεν θα ψηφίσουν εάν δεν καταβληθή η αποζημίωσις αυτών ή, εάν ψηφίσωσι, θα μαυρίσωσι πάντας τους από 1922 και εντεύθεν κυβερνήσαντας». Τρεις τουλάχιστον τέτοιοι σύλλογοι/ σωματεία εντοπίζονται με έδρα την Ερμούπολη: Η Ένωσις Προσφύγων Νομού Αϊδινίου, ο Μικρασιατικός Σύλλογος Κυκλάδων και η Παμπροσφυγική Ένωσις Κυκλάδων.

Χ. Λούκος, «Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ερμούπολη», στο συλλογικό τόμο Ο ξεριζωμός και η άλλη πατριδα, σ. 210

ΚΕΙΜΕΝΟ 4

Βενιζελικοί αξιωματικοί διοργάνωσαν, υπό την ενθάρρυνση του Βενιζέλου, κίνημα που εκδηλώθηκε την 1η Μαρτίου 1935. Ουσιαστικό κίνητρο των κινηματιών υπήρξε η «αποτελεσματική» προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος, που απειλούνταν, κατά τις εκτιμήσεις τους, από την κυβέρνηση Τσαλδάρη και τους εν γένει αντιβενιζελικούς. Στο μεταξύ όμως είχαν συσσωρευτεί και νέοι λόγοι έντασης ανάμεσα στους κυρίαρχους διεκδικητές της εξουσίας (πέραν του πραξικοπήματος Πλαστήρα το 1933 και της απόπειρας κατά του Βενιζέλου), φορτίζοντας

έντονα πάλι το πολιτικό κλίμα, όπως η διάσταση στο Βαλκανικό σύμφωνο, η ανακίνηση του θέματος της στρατιωτικής επετηρίδας και ο εκλογικός νόμος. Το κίνημα της 1ης Μαρτίου, με ιδεολογικό προπέτασμα, είχε αποφασιστεί από τον Βενιζέλο και τους συνεργάτες του με προσωπικά κατά βάση ελατήρια. Η έλλειψη αρχηγού όμως και προπαγανδιστικής προπαρασκευής, εφόσον δεν είχε μεσολαβήσει καμία προεργασία να πειστεί η κοινή γνώμη για το μέγεθος της απειλής του δημοκρατικού πολιτεύματος, συντέλεσαν τελικά στην αποτυχία του κινήματος, παρά την ανάληψη την ύστατη στιγμή της αρχηγίας από τον ίδιο τον Βενιζέλο.

Παύλος Πετρίδης, Το «βενιζελικό» κίνημα, της 1ης Μαρτίου 1935 και η ανακίνηση του καθεστωτικού, σσ.181-182

Καλή επιτυχία!